

**ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ**

*Давидченко І. Д., к.п.н., доцент
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Незаперечним показником прогресу людства є ставлення сучасного суспільства до вдосконалення кожної окремої людини, її індивідуальності, що віднайшло своє втілення у філософії людиноцентризму, а в педагогіці – у принципі дитиноцентризму. Новою світоглядною парадигмою зумовлена трансформація системи освіти як єдиного комплексу – від дошкільної ланки до вищої освіти.

У психолого-педагогічній літературі існує достатня теоретична й експериментальна база для вирішення завдань, що виникають в освітній практиці вищої школи щодо формування професійної компетентності та її складових, у тому числі лінгвокультурологічної. Помітний внесок у лінгвістичну теорію культурно-ситуативних моделей внесли Л. Вітгенштейн, Г. Гадамер, Г. Гійом, М. Гайдеггер, Гумбольдт, О. Потебня, Н. Хомський, К. Ясперс. Здійснений нами аналіз педагогічної та методичної літератури показав, що наразі є чимало вітчизняних і зарубіжних публікацій, у яких досліджуються лінгвокультурологічні аспекти компетентності. Так, А. Іонова, М. Суворова досліджували лінгвокультурологічний підхід до вивчення іноземних мов; у своїх наукових дослідженнях О. Макарова, К. Полупан розглядали особливості формування лінгвокультурологічної компетенції в процесі вивчення рідної мови; К. Іванова, М. Кисельова, М. Мигненко вивчали проблему

формування лінгвокультурологічної компетенції в процесі фахової підготовки іноземних студентів; дисертація Н. Фоменко присвячена розвитку лінгвокультурологічної компетенції викладача закладу вищої освіти; у працях О. Борисенко, С. Гурбанської, О. Смірної, А. Соломахи, А. Хомаєвої, П. Якименко розглядаються різні лінгвокультурологічні аспекти мовної освіти.

Актуальність пошуку шляхів розв'язання проблеми дослідження «Формування лінгвокультурологічної компетентності здобувачів вищої освіти» посилюється необхідністю подолання виявлених суперечностей між: актуалізацією потреби сучасного суспільства в оптимальному рівні міжкультурної взаємодії та недостатністю наукових досліджень, що закладають теоретичні основи лінгвокультурологічної компетентності педагогів; значним потенціалом змісту освітнього процесу закладів вищої освіти щодо підготовки здобувачів вищої освіти та недостатнім науково-методичним забезпеченням процесу формування лінгвокультурологічної компетентності здобувачів вищої освіти; необхідністю застосування сучасних інноваційних форм, методів і технологій підвищення готовності здобувачів вищої освіти до професійної діяльності у закладах освіти й недостатнім інформаційним та технологічним забезпеченням зазначеного процесу [1].

Під лінгвокультурологічною компетентністю здобувачів вищої освіти ми розуміємо якість мовної особистості, виражену лінгвокультурологічними знаннями, спеціальними вміннями й особистісними якостями, що сприяє інтегруванню у світову культуру та участі в міжкультурній комунікації, уникаючи міжмовних та міжкультурних конфліктів. Пізнати культуру неможливо без знання відповідної мови, яка є не лише матеріальним складником культури, завдяки якому вирішуються комунікативні завдання, а і спроба проникнення в спосіб мислення народу, спроба подивитися на світ очима

носія відповідної культури. Отже, ми визначаємо зміст і структуру лінгвокультурологічної компетентності відповідно до характеру й суті лінгвокультурології, що є теоретичною основою нашого дослідження. Розглянутими нами компонентами структури лінгвокультурологічної компетентності здобувачів вищої освіти формується спеціальний предметний блок у структурі лінгвокультурологічної компетентності, який має бути доповнений професійно-педагогічною підготовкою, що забезпечить якісну реалізацію професійної компетентності.

Проаналізувавши навчальний посібник «Українська лінгвокультурологія», укладений колективом авторів І. Бурчик, Л. Кожуховською, Т. Левченко, О. Потапенком, Я. Потапенком, Т. Чубань, за загальною редакцією професора О. Потапенка, ураховуючи сучасні релігії України, Європи, світу, стану культури, дійшли висновку, що предметом лінгвокультурології, має стати лексичний, фразеологічний склад мови, ментальність, мовна картина світу, передусім, через призму: 1) антропоцентризму (людина – мова – світ), адже мова, за влучним висловом В. Гака «існує в людині для людини й реалізується людиною»; 2) духовного, енергетичного, синергетичного розуміння суті мови, теоантропокосмізму; Ф. Бацевич [3] наголошує: «У процесах духовного освоєння світу рідна мова виконує роль каналу постійного діалогу між Я та Іншим, особистістю та світом, людиною і Творцем». У цій же праці [3] Ф. Бацевич зазначає: «Тому найважливішим завданням сучасної лінгвосинергетики є пізнання механізмів синергетичної суті мови як символічного медіуму, безпосередньої взаємодії, тому є результатом досвіду спілкування між людьми. Цей досвід набувається не тільки в процесі безпосередньої взаємодії, а також опосередкованої, у тому числі з літератури, театру, кіно з яких людина отримує інформацію, перебуває на межі духовного світу людини з його устремлінням пізнати навколишній

світ і синергетикою „великого світу...»; 3) ноосферного, холістичного, інтегрального підходу до мови.

Тобто, наше завдання, як і курсу лінгвокультурології, поряд із міжкультурним діалогом проводити мудру експансію власної багатющої, високодуховної культури (усна народна творчість, пам'ятки архітектури, заповідні місця тощо). Науковці І. Бурчик, Л. Кожуховська, Т. Левченко, О. Потапенко, Я. Потапенко, Т. Чубань основними чинниками розвитку міжкультурного діалогу визначають історичну (і культурну) спільність із іншими народами й культурами (наприклад, України та Європи, політична визначеність стратегії взаємодії країни з іншими (наприклад, Угода про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС). Може йтися також про інші види культур – професійну, вікову, гендерну, релігійну тощо, – однак у контексті розгляду проблеми міжкультурного діалогу в Європі. Тож не менш важливим чинником міжкультурного діалогу є уникнення таких явищ, як культурна зарозумілість і самозакоханість, зневага та заздрість до інших культур, стереотипне сприйняття себе й інших, небажання змінюватись і подвійні стандарти в ставленні до себе та інших. Оскільки непорозуміння все ж існують і доволі значні, спосіб лікування полягає не в переході до режиму одномовності, а навпаки – до багатомовності, адже саме вона допомагає побачити й відкрити безмежні обшири духовного як загального, побачити загальне як духовно різноманітне; урешті-решт – допомагає перейти в єдине духовне загальне [3]. Ми переконані, що всіх людей світу, їхні культури об'єднують спільні ідеї, образи символи, архетипи, стереотипи. Саме через призму діалогу культур був укладений «Словник символів» («Словник символів культур України») за загальною редакцією професора О. Потапенка [2].

Отже, посилаючись на вищезазначене, можна дійти висновків щодо розвитку лінгвокультурології в сучасному мовознавстві: мова

розглядається в контексті нації як носій особливого типу культури й мислення; мова є транслятором культурних цінностей; із точки зору лінгвокультурології вивчають як цілісні тексти, так й окремі шари лексичного складу мови.

Література:

1. Давидченко І. Д. Формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів: дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04 / ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Слов'янськ, 2018. 359 с.
2. Потапенко О.І. Словник символів культури України. К. : Міленіум. 2005.
3. Українська лінгвокультурологія: навч. посібн. для студентів зі спеціальності «Українська мова і література» / кол. авт.: О. І. Потапенко, Я. О. Потапенко, Л. П. Кожуховська, Т. В. Чубань, Т. М. Левченко, І. В. Бурчик; за заг. ред. проф. О. І. Потапенка. Корсунь- Шевченківський : ФОП Гаврищенко В.М., 2014. 350 с.

УДК 354.378

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

*Майборода Ю.В., к.е.н., викладач
ВСП «Житлово-комунальний фаховий коледж ХНУМГ ім. О.М. Бекетова»*

В умовах пандемії Covid-19 та під час війни тема використання цифрових технологій в освітньому процесі набула особливого значення. Три роки поспіль через об'єктивні причини заклади освіти не мають